

OM SVENSKA ADJEKTIV

Sven-Göran Malmgren

Adjektiviska funktioner i svenskan

Nordistica Gothoburgensia 13. Acta Universitatis Gothoburgensis, Göteborg 1990.

II + 231 s. ISBN 91-7346-206-3

Syftet med denna intressanta avhandling, som försvarades 1984, men först 1990 kom ut i tryckt form, är att beskriva de semantiska och syntaktiska relationerna mellan adjektiv och huvudord i svenskan.

?hon verkade övergiven
hon verkade vara övergiven

hon verkade glad
hon verkade intresserad

Såvitt jag kan se är inget av testen hundra procentigt, vilket antyder att skillnaden mellan 'verbala' och 'adjektiviska' PP bara är en skillnad till graden, inte till arten.

Bokens innehållsmässiga tyngdpunkt ligger i kapitel 3, i vilken förf. försöker ställa upp en lista över de olika semantiska relationerna mellan adjektiv (A) och deras substantiviska huvudord (N). Med utgångspunkt i Vendler (1968) kommer förf. till följande kategorier A-N relationer:

Grupp A. Rent adjektiviska relationer.

- 1.NP där A är omedelbar bestämning till referenten, inte till huvudordet
en röd bil
- 1a.NP av oegentlig typ, där A logiskt sett bestämmer ett annat huvudord än det aktuella, och där denna bestämning är i grupp 1-typ.
ett vänligt brev / ett tveksamt förslag
2. NP med klassificerande A
den ekonomiska politiken
- 3.NP där huvudordet kan sägas ha kasusrollen OBJEKT
ett lätt problem
4. NP där huvudordet kan sägas ha kasusrollen AGENT
han är villig att åka
- 5.NP med bestämning enligt en relativ norm som avgörs av vilket huvudord det är fråga om (unik för varje huvudords referent)
en liten elefant

Grupp B. Adverbiella relationer

- 6.NP med värderande A där huvudordet bestäms med avs. på referentens handlande
han var dum som för
- 7.NP med bestämning till huvudord i referentens funktion av något (funktionsmodifiering)
en flitig student
- 8.NP där A framhäver och modifierar det substantiviska huvudordets "beskrivande" element, snarare än de "denotativa"
en sann patriot

kongruens', se Keenan 1987). Jfr. t.ex. betydelsen hos A *röd* i följande uttryck: *röda vinbär*, *rött vin*, *röda kinder*, *röd koppar*, *rött hår*. Adjektivisk referentmodifiering finns alltså inte: det är alltid en aspekt av det nominala predikat som adjektivet i fråga är en bestämning till, som modifieras, aldrig själva referenten. I ett dubbeltydigt uttryck som *en elegant dansös* t.ex. är det antingen aspekten SOM DANSAR som modifieras: 'en kvinnlig person som dansar elegant' eller aspekten KVINNA: 'en elegant kvinna som dansar'; man kallar henne ju inte *elegant* om hon ser ut som en elegant man.

Sammanfattningsvis kan vi säga att korrespondensen mellan form och innehåll är rätt svag i Ms system. Systemet som sådant tror jag därför inte är av något större värde för en framtida beskrivning av de svenska adjektivens semantik. Men till gengäld bjuder avhandlingar på en mängd intressanta iakttagelser, som vittnar om författarens lyhördhet för språkets finare nyanser. Mycket givande är t.ex. avsnitten om 'adverbiella adjektiv' (typerna *en sann patriot*, *en möjlig ubåt* och *en mångårig medarbetare*; grupp 8 i Ms system) och om oegentliga nominalfraser (typerna: *ett vänligt brev* (1a); *en lycklig tid* (1b); *en tveksam idé* (1c); *han är abstrakt i sin framställning* (1d); *en smart väg att ta* (1e); *en envis motvind* (1f); *hon gör ett duktigt intryck* (1g); *vuxna filmer* (1h).

Intressant är också förf.s utförliga diskussion av det kanske mest debatterade problemet i den svenska grammatiken, nämligen inkongruensen i satser av typen *ärter är gott*. Förf. ser ett samband mellan den satstypen och satser av typen *lärare är roligt att vara*, och antyder att denna typ "s.a.s. en "mildare" form av inkongruent predikatsfyllnad, nog skulle kunna ses som en naturligare övergångsform mellan den kongruenta konstruktionen och den inkongruenta konstruktionen utan infinitivbestämning" (s.113). Han påpekar dessutom "att indefinita - i synnerhet singulara, artikellösa - nominalfraser ogärna får subjektfunktion" (ibid.). Detta tror jag är den viktigaste iakttagelsen i det här sammanhanget: subjektet i den inkongruenta konstruktionen är inte ett riktigt subjekt, utan 'någonting annat'. Jämför man uttrycket *rosor är vackra* med dess inkongruenta motsvarighet *rosor är vackert*, märker man genast att det förra, men inte det senare uttrycket är ett påstående om rosor. För övrigt kan det konstateras att samma typ av inkongruens också förekommer i nederländskan. Den inkongruenta satsen *drie bruggen is te veel* 'tre broar är för mycket' t.ex. är inte ett påstående om tre broar, utan om en situation som kan beskrivas med uttrycket [*drie bruggen*]; den kongruenta satsen *drie bruggen zijn teveel* däremot har nästan samma tolkning som presenteringskonstruktionen *er zijn drie bruggen teveel* '(det finns) tre broar (som) är överflödiga'.

Harry Perridon, Universiteit van Amsterdam

Bibliografi

- Keenan, Edward L. (1987) *Universal Grammar: 15 Essays*. London, Sydney & Wolfeboro
- Platzack, Christer (1980) 'The Swedish past participle. Some arguments for a lexical redundancy rule.' *Studia Linguistica* **34**, 43-78
- Quine, Willard van Orman (1960) *Word and Object*, Cambridge (Mass.)
- Vendler, Zeno (1968) *Adjectives and nominalizations*. The Hague & Paris

Noter

- 1.I praktiken tycks också Malmgren utgå ifrån att aktionsart endast är en verbal kategori, t.ex. när han skriver att det är *verbfrasen* 'vara + adjektiv' som har en viss aktionsart (s 36).